

Чурапчыга күн тахсар !

САҢА ОЛОХ

Чурапчы уулуун хакнажа

ХАҢЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

«Манчаары ооньбууларын» көрсө

2013 сыл
Бэс ыйын
14
КҮНЭ
БЭЭТИНСЭ
№ 89
(10708)
12+

ЧУРАПЧЫГА – БУ КҮННЭРГЭ

Стадион.

Сула ороһуута.

Ленин болуоссата.

Спортивный комплекс.

Куоҕаһылар.

«Мин жинэ кэргэнэбин».

«Стадион бириэмэтигэр бүтүө!»

Сокольников атынан уулуоса түспөр.

Мас олордуттар бары күүһү.

Ленин аатынан уулуосага дьаһ көтүрүүтө.

Энергетиктэр: күн быһаһыга.

Асфальт ууруулаан эрэр.

Сонун

ЕПИСКОП РОМАН ЫАЛДЬЫТААТА

Бэс ыйын 13 күнүгэр Чурапчы нэһилиэгин Вознесенский храмгар Дьоккуускайдаагы уонна Ленскэйдээги епископ Роман бырааһынныктаагы литургия аахта. Бу литургия Чурапчытаагы храм престольнай күнүгэр Вознесение Господня улуу бырааһынныктар ананна. Чурапчы улуунун баһылыга СИ. Яковлев кэлэн Ыалдьыттары көрсөн, кыттылыны ылан барда. Олохтооктор кэлэн маһиһы ааһылыктар кыттыһан, биридэлээн чүмөчү ууран, үгэн-сүктэн тардас-тылар.

“СО” корр.

Бахсы тагаратын дьэстэ 100 сыла

АЙЫЫ ТАНАРА ТЫЫНА ИНМИТ СИРЭ

Бахсы нэһилиэгэ Чурапчы улуусун биер дьин баарадай историчаах нэһилиэгэ буолар. Ытык сырдардээх, дьонун дьомшордоох Бахсы Толооно албах ырыада кылааммытын, хоһоонго хоһуйуллубутун үрдүнэн бараммат кэрэ кэпсээннэрдээх, үтүө үгэстэрдээх нэһилиэк буолара.

Бахсы дьонно кэлэн кыһаах кээн туттан, бастатан танара дьэстин көрдөрөллөр. Ытык булгуннахтар кэрэ көстүүлэрин ситэрэн, Туйма үрэх кытылтын

өссө кэргэттэн, ыраактан кулунмүрдүүр куулааллардаах Сибэтэй Бороруодуоса Бокуруобун танаратын дьэстэ хайа бадарар кыһаах үтүө тыһыынан улуутуур.

Бахсы, I-кы, II-с Курбуунах уонна Өлтөх нэһилиэктерин дьонун - сэргэттэн түһүтэр 1908 сыллаахха бу танара дьэстэни тутуута сааламмыта. Бастаан хайа нэһилиэккэ тутууларын быһаарыта баччаа мөксүһэ сылдыбыттаахтар. Түөрөх түһөрөн быһаарсыахха дьон этин өйөнөн, кэпсэтиһин быһыытынан курбунахтар түөрөх маһын баламнээбиттэр. Ол да буоллар дьол төсхөйүтэ, тутуу ымытылыта Ытык Бахсы сириттэр түбөспүт. Сибэтэй тыһын бэйэтэ анаабытыны дойдубут биер ытык, кэрэ мээстэтигэр, үс үрэх түмүлүүтүтэр, Улуу булгуннахтары сэргэттэһэ ааһыат үһөрүмүһүт.

Бу нэһилиэктер олохтоохторуттан, чуоллаан үгүс өттүн бахсылартан үп - харчы хомуйан, түһэн түһэрэн, оччолорго баарадай тутууну 1908 сыллаахха түмүктүүдүлэр. Ол эрэн аанньал түһэрэн, сибэтэтигэр 1913 сыллаахха ытталлар. Саха сирин православнай итэрлэни дьыалатын сүрүннээччи Милетий Ахылай (Пресвященнейший епископ) кэлэн сибэтэи тыһын, Бахсы танаратын дьэстэ үлэтин сааһабыт. Аан бастаан 14 куолакал баарыттан, кэпсэтэ Ара уонна Ийэ куолакаллар эбиттэр. Ара куолакал 80 буут, онтон Ийэ куолакал 70 буут ыйааһынаахтара эбитэ үһү. Куолакаллар сонньоон тиги-нээстэхтэринэ тыастара уон биеросталлох сиртэ чопчу иһил-лэрэ дьилилэр. Танара дьэститтэр 1650 киһи сылдыра. Бу оччотуогу кэмгэ эмнэ дьон баччаа токурууларын, кэин сир буоларын бэлэттэр.

1930 сыллаахха 5000 киһи көрөн турдагына куолакаллары сиртэ бырааһын тураллар. Салгыы иккэ куолакалы сэрин сааһа туттарбыттар. Онтон атын мала - сала төһүбөтүн сүһүтүтэр. Аастыт үйэ 60 - с сылларыгар дьыта танара дьэститтэр*оскуола, уһууаан, балыһа үлэти сылдыбыттар. Бахсылар барахсагтар танараларын дьэстэни көтүрүүтүн, алдыттыттан харыстаан арай кэлбиттэрэ. Ол туоһута ытык тутуу турута үчүтүлгөр сытар.

Тимофей Тимофеевич Егоров салалталаах "Бахсы түмсүү" уопастыба бу танара дьэстэ өрөмүөнүнэн, хоһоонунан сааһаан тутуулан, ис уонна тас өгтө ситэриллэн, чөлүгэр түһүүтүтэр туугунан да кэпсэммэт улахан үлэни оҥордо. Тимофей Тимофеевич өгөтө улахан кыһаан да бэлэттир торростох. Дьон - сэргэтэ куруук махтал тыһыан кэлсөр, сүбэ - ама ылар түмүс кыһытара буолар. Билэтин Бахсы танаратын дьэстэ иккэ тыһыны ылан, сибэтэи аан-наһаа төһөрөн, бу сырдар араначчылар буолан турар. Олохтоохтор ытыгыты, нэһилиэктерин дьаһалатын кытта туох баарынан күөс - көмө буола тураллара кэрэхсэтэр. Ол иһинэтигэр үгүс түмүктэрдээх, сайдыы суолутар салалтылаах буолара саарбада суох. Бахсы ыччактара үтүөнү түстээн үүнэн-сайдан тахсыахтара, улуустарын үрдүк аатын ааттаахтара, ытык түөлбөлөрүн сун сураһын сураһардыахтара.

Бу дьыт бэс ыйын 15 күнүтэр Бахсы нэһилиэгин дьон - сэргэтэ танараларын дьэстэни 100 сыллаах үбүлүөтүн үөрэн, сырдаан көрсөллөр. Саха сирин ахырайа Роман бэйэтэни кэлэн, Сибэтэй Бороруодуоса Бокуруобун танаратын дьэстэни Улуу Сибэтэи Чыһыан оноруохтаах.

Бу улахан суолталаах дьаһалга эстэн иһэн өрүттүбүт. Чурапчы улуусун биер улахан историчаах нэһилиэгэ сайдыы суолутар бигэтик үстэни иһинээх. Үтүө үгэстэринэ олох-пут таһыма үрдээн, кусту - сүрбүт сааһылаан, норуот быһыытынан чэчирээн, үүнэн ситиһилээн иһинээх.

Афанасий ЗАХАРОВ.

Саха сирин олимпиадатынан тэһиллэнт 19 - с "Мичаары оон-нууларан" көрсө ыччактарбыт улахан кыһылыны Владивосток куораттан илдьэ кэллилэр. Чурапчы уонна Саха сирин спортнай историчаах улахан уонна биллэстэ кэмгэ санааны көтөбөр ситиһин дьон толору этиэхсэ сөп.

Чурапчытаагы спортнай историчаах оскуола полейбол көрүнүгэр иһиллэхчылэро өссө кутун тутар бастакы күннэригэр Дьоккуускай куоракка буолбут 1996 - 1997 сыллаах оҕолорго ымытылыгыт Саха сирин чемпиона-

5 хамаанда кэлэн кытылыны ыл-быта. Приморская, Камчатская, Хабаровская кыраайтан, Сахалин уобалаһыттан уонна Саха сирит-тэн бастың хамаандалар күөн көрсүбүттэрэ.

Бастатан туран, уолаттар ситиһиллэригэр улахан оруолу трен-нер үлэтэ ылар. Бэһини оҕолорбут тренердэрэ Альберт Бродников дьэи бэйэлэстэр бэйэбит уолбут, элэр кэскиллээх, баччаа ситиһиллэрдээх киһи буолар. Кэини иһтэриннэт оскуолаа алтыс сы-лын үлэһит. Ону таһынан рес-публикаа оҕолорго сүрүи тренер

кыһтар бааллар. Бу кыттан кэл-бит уолаттар 9-с-10-с кылаас оҕолоро Ситэи - хотон тахсыла-рыгар хамаанданы, тренери өйөн, сөптөөх хайысханан салай-ан илдьэ сырдыттар түмүктэр да үтүө буолуохтарыгар күни саар-бааһааба.

Альберт этэринэн: "Саха оҕото айыллыттан салма, түргэн. Онон хайа бадарар омустары кытта во-лейбол көрүтэр көрсөр кыах ба-ар. Владивостокка уолаттарбыт ар. Саамай улахан угуохтаахтара 1м 80 см, онтон утарылаһааччы хама-андаларбыттар нуууча уолатта-

САНААНЫ КӨТӨБӨР СИТИИ

Далынай Восток призерадара.

тыгар улаханньык ыарыраптаахха бастаабыттар. Ол курдук, бэһини чурапчылар күөн туттар биер ос-куолабыт оҕолоро субуруччу бэһис төгүлүн чемпион аатын ылбыттар. Онон улахан күрэххэ путевка ылан, салгыы бэс ыйын 1-7 күннэригэр Владивосток куо-ракка Уһук Илтин федераль-най уокурук чемпионатыгар айан-наабыттар.

Хамаандалаах Константинов Ко-ля, Пермяков Аркадий, Пестри-ков Андрей, Федоров Дима, Тре-тьяков Сени, Туркин Гера, Кобя-ков Денис, Торехов Саша уонна капитан Тум Фа Ли Васл буолан-нар Саха сирин оҕолорун сборнай-ыгар уу саха оҕолоро киирбиттэрэ.

Бу улахан түһүлгөр бөрт күөстээх хамаандалары кыһан, оҕолорбут үһүс мээстэни ылары ситиһтилэр. Волейбол көрүнүгэр сахалар ааттарын улаханньык аат-татан кэллилэр. Россия таһынаа-х VI -с оскуола оҕолорун спарта-кзадатын III-с түһүмүгэр барыта

буолар. Аастыт сылга "Азия оҕолоро" Аан дойдутаагы күрэх-тэһилгэ иккэ салалтатын дьа-рыктаамыт оҕолор иккэ бөчүөт-таах мээстэни ыланнар, респуб-ликаа биер улахан кыһылыны аралбыттар.

Альберт Бродников бэйэтэ рес-публика, улуус албах төгүлүгэ чемпион, призера буолар. Волей-бол көрүнүгүн сайыннарыта таһаарылаахтык үлэһин - хам-сны сылдыра үтүө холобур эрэ буолар. Элэр күни уолаттарын си-тиһиллэригэр, бастатан туран, ос-куолатын салалтатыгар махтанар. "Николай Николаевич Гуляев болжотолохтук сыһыаннаһан, маньык ыраах баран кыттан кэ-лэрбитигэр кыагы биердэ. Бу көрүннэ "ситиһиллэр кистэ-лэннэрэ" сытар албах күрэх-тэһиллэргэ кытылыга. Чуолаан республика тас өттүгэр сырытал-бах буолуон наада," - дьэи Аль-берт сырдаттар. Кэрдык, бачча ситиһиллэни салгыы сайыннарар

ра саамай кыралара 1 м 80 см Ол да буоллар тактика, тэхиникэ көмөтүнэн уолаттар тэһилгэ киири-стилэр". Волейбол кыраһыма-бай, элэр кыһаах күөс-уох, дору-обуйа бэлэхтир көрүн буолула. Ону таһынан хамаанданан түмсүүлээх буолары ирдип, ии-тэр - такайар суолтата улахан. Бу көрүн маассабай буолара буоллар нэһилиэгинэ да сэргэхсийэ этэ. Онуоха Чурапчыга сана спорт-комплекс үлэһэ турдаа.

Республика волейболга феде-рациятын президентэ Владимир Ильич Чичигинаров уолаттары уонна элэр тренери көрсөн элэр-дээн турар. Онон бу хамаанда өссө да ситиһиллэргэ, сана кыһылы-ларга тахсыа дьэи эрмэн, баа са-наа бастыһын аныахха. Өссө албах мээстэлэри, кубоктары төрөөбүт, үөрэммит Чурапчыларын улуусулар аҕыла турдунар.

Афанасий ЗАХАРОВ.

Дьылдыт муннуга

Балаһа кураан саамай кылаастарына, түөрт сыл буолааччы Билэрбэит курдук кураан 2010, 2011 уон-на 2012 сылларга түспүтэ. Быйыл төрдүс сылын сааһаахтара да, ыам ыйыгар түспүт аҕытар бүтэһиктээх туочуканы туруордулар. Адыс бигэ-тик этэһин кураан бүтүтэ, өң эрбэйт.

Ыам ыйын 23-25 күннэригэр түспүт ардахтар 1967 сылы санаттылар. Ол иһинээги 1962-1966 се. кураан сатыылаабыта. 1967 сыл сааһыгар кураан тыала үрэн, ситиһи көтүлүгүтэ, эмнэ кураан салтанар кутталын үөскэтиптэ. Мин оччолорго Уус-Алданга Герой Егоров аатынан хоһуоска бөрөсөддэтэллэри-ник. Кураан сайын үүнэр буолла дьэи дьыһык ахан сырыттаххана, ыам ыйын 27 күнүтэр ардах бөрөтө түһэн курулаһат дуо? Танда үрэх сүһүгүтэр баар гидрохост 79 мм ардагы баллестэбитэ. Күнээххэ түүн дохсунук ардаан, түөрт ыйдаагы сикк нуормата түспүтэ. Ол сайын курдук от үүмүтүн бу уһун үйэ-бэр көрө иһини. Кураан бүтөн, алта сыллаах өң-турбута. Онук сайын хатылаһа.

Улахан ардаа аҕылаары ахсынньыттан сааһа-ан, айыллыт бараксан сөгүүтүн хаһааммыт эбит. Ону сааһылаан: "халлааммыт үс ыйдаах сөгүүтүн түһөрбөтө, мунһан баран кутаары, өңү аҕылаары турар курдук. Өскөтүн чакчы хаһаанан баран, ыам ыйыгар ардаастаагына орто үүнүүлөх сайын буолуо" - дьэи "Саха сирэ" хаһыаҥа суруйбутум. Туох ба-рыта балансаллаах, кыһаа бээрбөтөрүн син-биир ардыа, оччоту өң эргийтэ дьэи тэлэбиһирбэи хас-та да этэн турабын.

От үүнэр буолла. Хайдах дьаһанабыт? Бастатан туран, дьыл 11 күн эрдэлэтэ. Сайын бастакы күнэ Ньуксуолунтан ааһылар. Кэр ити күн этиэхтээх. От-

ӨНГ ЭРГИЙДЭ

тон быйы ыам ыйын 11 күнүтэр эттэ! Аны туран ти-ит ыам ыйын 3-4 күннэригэр хайы-сах көтүрүмтүгүн көстөр буолбута, ыам ыйын 11 күнүтэр ситиһиллэ ситиһтэ. Арай, 1945 с сааһыгар иһинээх этэ. Оччолорго 12 саастаах уол ону үчүтэй-дик өйдүүбүн. Улуу кыһыа сыла, улуу өң этэ. Онон, этиххэи баарабын - от уонча хонук эрдэ ситэр бу-олла. Бэс ыйын 5 күнүтэр уһуна 15-20 см буол-лаһа, аны сүүрбэ хонугуна ситэр. Онон, бэс ыйын 25 күнүтүн сиккө киирэр сөп. Бүтүлгү күннэ бу ба-стакы сорукут буолуохтаах.

Ардах бөрө кэлэ-кэлэ түстэ, аһыга наһаалыа суоҕа. От өлгөмнүк үүнүбүнэ, кэини да буоллар, уоһа-тиһэ сыһыа. Бу кэмгэ сонньууну-көрү бу-гуһуан туран эһиэрэппээх, харса суох өрүсүһэн оттуохха. Аһын улуустарынан көһөн оттуур санаа-ны кыйдыахха, үрэх баһыгар да дуораһыһыахха. Дьэи таһылаары алаастары сирийиэхха. Итини ба-рытын учуоттаан, правительство "оту кыһылыга кыл-дэриһин биэрдиһэ" дьир өйдөбүлү төрдүттэн тох-тоһуор эрээһин.

Үрэхтэр уһунук сүүрдүөхтэрэ, онон нэһилиэк-тэр ууну мунньууна, куулары үөскэтиһин дьа-рыктааналара наада. Үбү-харчыны туох да туһата суох боловодтарга кутталаах, хас нэһилиэк ахсын уу-ну хаһаанарга туһаайар ордук көдүүстээх буо-луту. Айыллыт бараксан ууну, уйуну-бийаны ууна. Өссө да бөрөсө, ону мүчү тутумуохха.

Максим СИБИРЯКОВ, общ корр.

Тулагы сал.

